

אור שמח

הלכות נזקי ממון פרק יג הלכה ו - יד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מד - תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לא הוי להנכנס לאיזהורי ביה, ולחשוב שמא הניח זה כד שלא ברשות בר"ה, אבל כאן הניח במקום שיש לו רשות להניח, תו הוי לאיזהורי הנכנס בקרן זוית, דהא מונח כאן בקרן זוית דעצרי.

וזה³ כמוש"כ בהלכות רוצח (פ"ו ה"י), דמשו"ה בקרן זוית חייב

שם, דבשלמא למאן דאמר שדרך בני אדם לעיין בדרכים, ואם נתקל חייב, לשיטתם, אמרינן שבקרן זוית אין דרך להתבונן, כיון שסיבת החיוב היא שדרך אנשים להתבונן, ובקרן זוית אין דרך להתבונן. אבל לדידן שסוברים שאין דרך להתבונן בדרכים, וסיבת החיוב בנתקל במקום שיש רשות להניח היא מפני שמניח ברשות, ואז יש על המהלך חובת הזהירות לעיין היטב אם הניחו שם כדים, אין לפטור אלא באפילה, שאין לו אפשרות לראות, אבל בקרן זוית שיכול להזהר כשבא לקרן זוית לעיין היטב, אם לא עיין ונתקל חייב, לכן השמיט הרמב"ם דין קרן זוית במניח ברשות, דבאמת חייב אף בקרן זוית.

³ פירוש: הנה במכות (ז, ב) מבואר, דההורג בשוגג אינו גולה אלא בשגגה ממש בלבד, ולא שוגג קרוב למזיד, ולא שוגג קרוב לאונס. ואמרו שם, דאם הרגו בקרן זוית, שהיה אחד מהלך עם סכין במבוי אחד, ואחר יוצא מהמבוי האחר, ונפגשו בקרן זוית והרגו, אינו גולה. ואינו מפורש מה הטעם. והרמב"ם (הלכות רוצח ו, י) מפרש דהוא קרוב למזיד, שהיה להולך עם סכין בידו, להזהר בקרן זוית שמא יבוא אדם כנגדו. והנה לפי המבואר, בהולך בקרן זוית הכל מודים שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים, אבל מכל מקום קרן זוית אינו אונס, דיכול לעיין ולהזהר, ולכן במקום שיש חובה להזהר, כגון במניח ברשות, חייב להזהר גם בקרן זוית, והנה הרמב"ם הולך בזה לשיטתו כאן, שהשמיט קרן זוית ממניח ברשות, דיש חובה להזהר, ולכן לא פטר בקרן זוית אם נתקל ושבר כד, ולשיטתו פירש הא דרוצח דפטור מגלות כיון דהוי קרוב למזיד, ולא מחמת דקרן זוית אונס הוא, והוא סברא נפלאה.

ובכסף משנה על הרמב"ם בהלכות רוצח (שם) כתב בשם המגיה [הוא מהר"ם פאדווא], דכתב, שבפרק המניח - היינו סוגיין – מוכח, שבקרן זוית פטור, דאונס הוא, ולפי זה כתב, שגם ברוצח פטור מטעם דהוא שוגג קרוב לאונס, וכתב דכן משמע מפירוש רש"י במכות (שם), ולפי זה הקשה על הרמב"ם (שם) שמפרש שפטור בקרן זוית כי הוא קרוב לאונס. אבל לאור המבואר, דברי הרמב"ם ככתור ופרח.

הלכה ו

[ו] ואם היתה אפילה כו' פטור על שבירתה¹:

רבינו² השמיט כאן בקרן זוית (ב"ק כ"ז ע"ב), משום דעד כאן לא שמענו בקרן זוית רק במקום שאין לו רשות לבעל הכד להניח כדו,

¹ פירוש: המניח את הכד ברשות הרבים, ובא אחר ונתקל בה ושברה, נחלקו האם חייב. שמואל ורבי יוחנן סוברים דדרך בני אדם להתבונן בדרכים, וזה שלא התבונן חייב, והא דתנן במשנה שפטור מבואר בש"ס דיש כמה אופנים שפטור: א. באפילה, שאז אינו רואה. ב. בקרן זוית, שיצא ממבוי אחד לאחר, ובזוית לא היה יכול לראות את הכד המונח ופטור. אבל עולא ורבא סוברים דאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים, לפיכך פטור זה שנתקל אפילו שלא באפילה ולא בקרן זוית. עוד מבואר בש"ס, דאפילו לסוברים שאין דרך להתבונן בדרכים, ופטור לעולם, מכל מקום, הני מילי אם הניח את הכד ברשות הרבים, שאין למניח רשות להניח שם, אבל אם הניח במקום שיש לו רשות להניח שם, כגון במקום שעוצרים את הגתות וכדו', על ההולך שם להתבונן היטב, כיון דיש רשות להניח שם כדים, לפיכך הנתקל ושבר חייב, אבל מכל מקום למדנו מדברי שמואל וסיעתו, לדידן, במקום שהניח במקום שיש לו רשות להניח, אם היה זה באפילה פטור הנתקל, דדין מניח ברשות באפילה לסוברים שאין דרך להתבונן בדרכים, כדין מניח ברשות הרבים באפילה לסוברים דדרך בני אדם להתבונן בדרכים, כך מבאר הכסף משנה שיטת הרמב"ם, ובזה יבואר לך היטב לשון הרמב"ם שכתב (נזקי ממון יג, ה-ו) "המניח את הכד ברשות הרבים, והלך המהלך ונתקל בה ושברה פטור, לפי שאין דרך בני אדם להתבונן בדרך כשהן מהלכין כו'". הניח את הכד במקום שיש לו רשות להניח שם, כגון מקום הקרנות של גתות וכיוצא בהן, ונתקל בה ושברה חייב כו' ואם היתה אפילה כו' פטור על שבירתה" עכ"ל.

² פירוש: והשתא יש לדקדק, מדוע השמיט הרמב"ם אופן ב', דאם הניח בקרן זוית במקום שיש לו רשות להניח פטור, כמו בהניח באפילה, במקום שיש רשות להניח, דפטור, זה קושיית רבינו. ומבאר רבינו, דאין דין קרן זוית כדין אפלה לענין מניח ברשות, דבאפלה, ההולך אינו יכול לראות בשום פנים ואופן, לכן אפילו שהניח ברשות אין לחייב את המהלך, דמותר לו ללכת במקום שמניחים שם כדים, אבל בקרן זוית, יכול המהלך להזהר ולעיין היטב כשבא לקרן זוית, שמא יש שם כדים, שהרי יש רשות להניח

אור שמח

הלכות נזקי ממון פרק יג הלכה ו - יד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מד - תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דהלכה⁶ ומורין כן כרב אדא בר אהבה משמיה דרב (ב"ק ל' ע"ב), דמורין כן הואיל ואיתמר ליה בסופה, וכיו"ב בפ"ק דעירובין (ז' ע"א) גבי עירוב מבוי מפולש לרה"ר, דפליגי ר"ה וראב"א אליבא דרב, וגם שם הלכה כראב"א, עיין שם.

והוי⁷ של הזוכה לגמרי, כזוכה מן ההפקר, אם זכה משעת שבחא. ומש"כ רבינו ואם קדם אדם וזכה בהן כו' אין מוציאין מידו,

מבואר היטב כל לשון הרמב"ם שכתב (נזקי ממון יג, יד) וז"ל "לא יוציא אדם תבנו וקשו לרשות הרבים כדי שידושו ויעשו לו זבל, ואם הוציא קנסו אותו חכמים שיהיו כהפקר, וכל הקודם בהן זכה מעת שנידושו והשביחו, ואם קדם אדם וזכה בהן משעת הוצאה לרשות הרבים, אין מוציאין מידו" עכ"ל.

⁶ פירוש: והנה בכסף משנה תמה על הרמב"ם, מדוע פסק דלא כרב הונא דהלכה ואין מורין כן, והא רב הונא בשיטת תנא קמא והלכה כחכמים נגד רבן שמעון בן גמליאל, ונדחק לומר דבמסקנה לא נחלקו בזה חכמים ורבן שמעון בן גמליאל, ובלחם משנה תמה עליו ונדחק לבאר מדוע כאן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ועוד קשה, דיש לפסוק כרב הונא נגד רב אדא בר אהבה, זה בא רבינו לבאר. ומבאר רבינו, דטעם הרמב"ם הוא, דכיון דמביא הש"ס דברי רב אדא בא אהבה בסוף לאחר דברי רב הונא, הלכה כוותיה דבשראי הוא, [וכיון דהלכה כותיה לא קשה מחכמים, דרב אבא בר אהבה אליבא דרבן שמעון בן גמליאל, ופסק כוותיה] ויש להביא ראיה לזה, דהיכא דנחלקו רב הונא ורב אדא בר אהבה הלכה כרב אדא בר אהבה אם הובאו דבריו בסוף, דבעירובין (ז, א) נחלקו רב הונא ורב אדא בר אהבה אליבא דרב איך מערבין רשות הרבים, דכחכמים אמרו (שם, ו, א) שעושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן, וחנניה סובר דעושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן, ופסק רב (שם, ו, ב) כתנא קמא, ורב הונא סובר דהלכה ואין מורין כן, אלא מורין כחנניה, ורב אדא בר אהבה סובר דמורין כן, והלכה שם גם כרב אדא בר אהבה (רמב"ם שבת יז, ג). ועיין שם בסוגיא דעירובין שם הש"ס נושא ונותן להעמיד במעשה שהיה שיהיה אליבא דרב אדא בר אהבה, שמע מינא דהלכה כותיה.

⁷ פירוש: אבל יש לדקדק מדוע בתפס לפני שהשביח כתב "אין מוציאין מידו", הוה ליה למימר דאם תפס זכה, ומדוע שינה הרמב"ם בלשונו, ואם תפס לאחר שהשביח כתב שאם קדם "זכה", ולפני שהשביח כתב "אין

כמזיד, דהנכנס בכלי זיין יש לו לשמור עצמו, שאידך מהלך ברשות, ודלא כמוש"כ הכסף משנה בשם המגיה שם, ופשוט⁴:

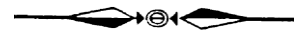
הלכה יד

[יד] לא⁵ יוציא אדם תבנו וקשו לרה"ר וכו', וכל הקודם בהן זכה:

[ונמצינו למדים, דעל פי מהר"ם פאדווא, וכן משמע ברש"י, בקרן זוית הוי אונס, והטעם בזה נראה, דסוברים שההולך אינו משים לב לקרן זוית, וכשבא לקרן זוית לפתע הוא בגדר קרוב לאונס. ולדבריהם, גם במניח כד במקום שיש רשות להניח, ונתקל בו ושברו בקרן זוית, פטור. אבל לרמב"ם חייב].

⁴ דינים מחודשים העולים

א. המניח כד במקום שיש רשות להניח, ונתקל בו אחד בקרן זוית, לרמב"ם חייב, דהוה ליה להזהר שמא יש כד בקרן זוית. ולרש"י [על פי מהר"ם פאדווא] פטור, דהוי כאונס, דלא עלתה על דעתו שיהיה בקרן זוית כד.



⁵ [הלכה יד] פירוש: איתא בבבא קמא (ל, א), דאם מוציא תבנו וקשו לרשות הרבים כדי שידושו ברגלי אדם, קנסוהו חכמים שיכולים בני רשות הרבים לזכות בהם, ונחלקו רב וזעירי האם קנסו שיכולים לזכות רק בשבח, או גם בגופן. רב סובר שקנסו גופן משום שבחן, ולזעירי קנסו לזכות רק בשבח. ואיתא עוד שם, דנחלקו רב הונא ורב אדא בא אהבה אליבא דרב, האם מורין כן להתיר לזכות לכתחלה, או רק בדיעבד אם תפס אין מוציאין מידו. לרב הונא הלכה ואין מורין כן לתפוס השבח, ולרב אדא בר אהבה הלכה ומורין כן לתפוס, ומפרש הש"ס דתנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל נחלקו בזה, דתנא קמא סובר דהלכה ואין מורין כן, ורבן שמעון בן גמליאל סובר דהלכה ומורין כן. עוד מבואר שם, דנסתפקו בש"ס מתי קנסו גופן משום שבחן, האם מיד שמניח, או רק לאחר שיש שבח. ופסק הרמב"ם כרב כנגד זעירי, שקנסו גופן מחמת שבח. ופסק דזה דוקא לאחר שיש שבח, אבל לפני כן הוי ספקא דדינא, ואם תפס לא מוציאין מידו ככל דין ספק, ובמחלוקת רב הונא ורב אדא בר אהבה פסק כרב אדא בר אהבה דהלכה ומורין כן, ובזה

אור שמח

הלכות נזקי ממון פרק יג הלכה ו - יד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

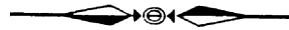
בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מד - תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וכמוש"ב רבינו בפרק י"ד מהלכות אישות הלכה (י"ב) [י"ג],
יעו"ש ודו"ק⁸:

פירוש משום ספק, ואם חזר הבעלים ותפס ממנו תו אין מוציאין
ממנו, כדין כל ספיקות דמהניא תפיסה אם יחזור ויתפוס,



הבעלים, לכן גם כאן דקדק לכתוב שאין מוציאין מידו, ללמד שאם תפסו
הבעלים, אין מוציאין מיד הבעלים. ודוקא הבעלים, אבל אחר שתפס
מוציאין מידו.

⁸ דינים מחודשים העולים

א. הוציא תבנו וקשו לרשות הרבים, אין לתפוס לפני
שהשביח, אבל אם קדם אחד ותפסו לפני שהשביחו,
אין מוציאין מידו, ואם חזר אחר ותפסו מידו, מוציאין
מהתופס ומחזירין ליד התופס הראשון, אבל אם
הבעלים תפסו ממנו, אין מוציאין מיד הבעלים, דבספק
בלבד תפס.

ב. אבל אם קדם וזכה לאחר שכבר השביחו, בין גופן ובין
שבחן שלו הוא לגמרי כזוכה מן ההפקר, ואפילו אם
הבעלים תפסו ממנו מוציאין מידו ומחזירין ליד זה
שקדם ותפס.



מוציאין מידו". וגם מדוע דקדק לכתוב "שיהיה כהפקר". ומבאר רבינו,
דאם קדם וזכה לאחר שהשביח, הרי הוא שלו ממש, לא מחמת ספק אלא
כדין זוכה מן ההפקר, אבל אם תפס לפני שהשביח הוי ספקא דינא אם שלו
הוא, אלא שאין מוציאין מידו ככל דין ספקות שמהני תפיסה. ואם תאמר
מאי נפקא מינא מאיזה טעם אין מוציאין מידו, לא קשה מידי, דאם חזרו
הבעלים ותפסו מהתופס בספק, אין מוציאין מיד הבעלים, אבל בקדם וזכה
לאחר שהשביח, שלו הוא ממש כזוכה מן ההפקר, ולכן דקדק לכתוב
"מההפקר", ואם תפסו ממנו הבעלים מוציאין מהם בדין.

וראיה לזה מלשון הרמב"ם שכתב בהלכות אישות הלכה יג [בנדפס יש
טעות סופר שכתוב יב] (אישות יד, יג) וז"ל "המורדת הזאת, כשהיא יוצאת
אחר שנים עשר חדש בלא כתובה, תחזיר כל דבר שהוא של בעל, אבל
נכסים שהכניסה לו, ובלאותיהן קיימים, אם תפשה אין מוציאין מידה, ואם
תפשו הבעל אין מוציאין מידו" עכ"ל, ומבאר שם האור שמח, דבכונה
דקדק הרמב"ם לכתוב שקודם היא תפסה, ללמד, שאפילו תפסה לפני
שנולד הספק, וחזר הבעל ותפס אין מוציאין מידו, וכתב שם שבקצות
החושן נסתפק מזה, והאור שמח מוכיח שם, דלרמב"ם מהני תפיסה של